De Tour van Toscane

De Morgen - 09 Mei 1998

Samen met Johnny, mijn zoontje van vier dat geobsedeerd is door ridders, beklom ik honderd donkere, vochtige treden van de top van de Mangiatoren in Siena. Op die stralende middag keken we uit over het weelderige platteland, groen en glooiend, gestreeld door passie. Het glooien van de heuvels interesseerde mij meer dan normaal, want Sylvie en ik gingen beginnen aan vijf dagen fietsen, van Siena naar Pienza, samen met Johnny en ons jongste zoontje, Felix, acht weken oud. Ineens leek onze tocht meer een drieste onderneming dan een leuke manier om de postnatale depressie geen kans te geven Veel tijd om te piekeren kreeg ik echter niet, want Johnny hing al over de borstwering om naar Sylvie en Felix te wuiven, twee donkere stipjes in het hellende middeleeuwse amfitheater van het absoluut unieke Campoplein in het centrum van Siena.

Anthony Sattin & Sylvie Franquet

Siena lijkt de verandering op te slorpen in plaats van erdoor veranderd te worden. Banken nemen hun intrek in oude paleizen, traditionele festivals vullen de kalender - het beroemdste festival is de Palio, de paardenren rond de Campo - en de voetgangers kijken boos als je hen met de auto inhaalt. Alles maakte indruk op mij - de muren van rode baksteen, gerijpt door zeshonderd zomers, de gladde straatstenen, de eenvoud van de pleintjes, zonder Florentijnse krullen, zonder te veel Romeinse ruïnes. Het zou zelfs dichterlijke gevoelens in mij hebben opgewekt, als Dante mij niet voor was geweest: hij beschrijft de ingetogenheid van Siena als 'de voorkamer van het Paradijs'.

We bleven enkele dagen in die verrukkelijke sfeer, terwijl Johnny op torens klauterde, op richels, op monumenten, op alles wat te beklimmen was, "omdat ridders dat doen", en Sylvie Felix voedde in de schaduw van een renaissancepaleis of te slapen legde op het bordes van de kathedraal. In die kathedraal, voorbij de figuren van het marmeren plaveisel en de meesterwerken van Donatello, Pisano en Michelangelo, ligt de bibliotheek van Piccolimini. Ze werd in 1502-1506 gebouwd voor kardinaal Francesco van Siena (de latere paus Pius III), om de verzameling in onder te brengen die hij had gekregen van zijn oom, Aeneas Silvio Piccolimini, paus Puis II.

Puis II was een echte renaissancemens. Geboren in een verarmde adellijke familie, was hij achtereenvolgens avonturier, ambassadeur en hofdichter van het Habsburgse rijk. Toen hij in 1447 tot de kerk toetrad, begon hij aan een bliksemcarrière: na twee jaar bracht hij het al tot bisschop van Siena en acht jaar later werd hij tot paus verkozen. Toen hij in 1462 overleed, had zijn familie zowel haar faam als haar fortuin terug. Deze en andere gebeurtenissen van zijn leven zijn afgebeeld op de muren van de bibliotheek, volgens de conventies van de schilderkunst van de Renaissance tegen een achtergrond van torens, steden en prachtige landschappen. Ik veronderstelde dat die beelden sprookjes waren, idyllische verzinsels, maar de volgende dagen zou ik ontdekken dat ze een trouw portret vormden van zuidelijk Toscane.

De volgende ochtend hadden we veel bekijks. We waren laat met het vertrek uit het hotel, want we moesten nog wennen aan het inpakken van onszelf en twee kinderen. De bagage bleef achter om naar het volgende hotel te worden gebracht. We liepen nog wat vertraging op met het kopen van de lunch, want zoals elke liefhebber van olijfolie van eerste persing of van zongedroogde tomaten weet, is lekker eten een van de aantrekkingskrachten van Toscane.

Tegen half elf waren onze fietsmanden volgestopt met foccaccia, salami, kaas, olijven, tomaten, perziken en de specialiteit van Siena, panforte, een heerlijke mengeling van gedroogd en gekonfijt fruit. Met Johnny op het stoeltje van mijn fiets (dat kende hij van thuis) en Felix in de draagzak tegen Sylvie's buik (fietsstoeltjes voor baby's moeten nog uitgevonden worden) reden we de Porta Romana uit. Door dezelfde poort had een andere telg van de familie Piccolimini in 1552 het ontzet van de stad geleid, nadat Spaanse troepen die aan de kant van rivaal Firenze stonden ze hadden veroverd. En door dezelfde poort vluchtte hij in 1556, toen de Spanjaarden terugkwamen en een einde maakten aan de onafhankelijkheid van Siena.

De oude Via Cassia, die Siena met Rome verbindt en nu de minder poëtische naam N2 draagt, begint bij de Porta Romana en loopt langs de rivier de Arbia naar Lucignano en ons volgende hotel. Wij kozen voor een andere route, 24 kilometer door open land, maar moesten eerst door de industriegordel van Siena, een gebied van pakhuizen en autohandels en alle andere activiteiten van het moderne leven die niet naadloos in middeleeuwse paleizen passen. Alles ging goed tot we een verkeerde afslag namen en op de ring rond Siena belandden: het verkeerde raasde langs en een prostituee die op een parkeerplek voor haar bedrijf klanten lokte, bekeek ons ongelovig.

Uiteindelijk vonden we de juiste weg en konden we verder fietsen - na een halve fles water voor Sylvie, een ijsje voor Johnny en een schone luier voor Felix.

In het zuiden gaan de groene heuvels van Siena over in de strenge kleigrond van een streek die Le Crete heet. We zwoegden een uur bergop, niet helemaal in conditie, en eenmaal boven vonden we dat we hard genoeg hadden gewerkt om een lange lunchpauze in te lassen. We zochten een plekje in de schaduw. Felix sliep, Johnny ging op jacht naar alles wat bewoog en wij wierpen een laatste blik op Siena en de Mangiatoren. Het panorama leek zo sterk op de muurschilderingen van de bibliotheek in Siena dat ik mij afvroeg of meester Pinturricchio of zijn beroemdere leerling, Rafaël, hier óók waren geweest.

Heel die lange middag hadden we het gevoel dat we door een schilderij fietsten. We stopten verscheidene keren om van het uitzicht te genieten - zo vaak zelfs dat we nog in de vallei van de Arbia waren toen het opeens begon te schemeren. In het laatste licht haastten we ons over de Via Cassia door de massieve 13de-eeuwse poorten van Lucignano, waar we warm werden verwelkomd, de bagage al in de kamer stond en we aan de bar een koud biertje konden drinken.

gopress

Copyright © 1998 Belga. Alle rechten voorbehouden

Die nacht sliep Felix slecht, zodat een uitgeputte Sylvie 's ochtends haar fiets bij de bagage zette en de bus nam. De kans dat Johnny met mij zou meegaan verzwond toen hij hoorde dat het volgende hotel, Pieve a Salti, een zwembad had. Ik fietste dus op eigen houtje Lucignano uit en de vallei van de Arbia door, met een lichte mand en slechts tweeëntwintig kilometer in het verschiet.

Voorbij Le Crete was het platteland een en al glooiende velden en mooi onderhouden wijngaarden, huizen van rode baksteen en cipressenbossen - alles wat je van Toscane verwacht. Dankzij behulpzame aanwijzingen en een goede kaart legde ik de acht kilometer naar Vescovado snel af en maakte ik een kleine omweg naar Murlo, een stadje op een heuveltop dat met zijn middeleeuwse wallen nog steeds het landschap domineert. Vervolg van pagina 41.

Ooit was Murlo groots genoeg om een bisschoppelijk paleis te krijgen, dat nu een museum is met Etruskisch goud, zilver en ivoor uit een vindplaats in de buurt. Jammer genoeg was het museum gesloten, zodat ik uitgebreid lunchte, in de schaduw, op een plekje met een prachtig uitzicht. Zelfs na een koffiepauze op de N2/Via Cassia in Buonconvento, een van de middeleeuwse voorposten van Siena, was het nog lang geen avond toen ik Pieve a Salti bereikte - het is verbazend hoeveel sneller je opschiet zonder kinderen.

Pieve is een van die mooie huizen op een heuvel, zoals je ze overal in het noorden van Italië ziet en waarvan je altijd wenst dat iemand er een hotel van zou maken. In dit geval heeft iemand dat gedaan. Het huis en de tuin waren eenvoudig en onze kamer had een koperen bed en een uitzicht op het weidse landschap van velden, wijngaarden en hier en daar een gerestaureerd huis. Nergens een rechte lijn te zien. Pieve is een 'agriturismo'-hotel met een heuse boerderij, zodat we uitkeken naar een diner met plaatselijke producten. Eerst gingen we echter naar buiten, om de schemering te zien intreden. Toen een kelner kwam waarschuwen dat het eten klaar was, vroegen we naar de lichtjes op een heuvel die heel dichtbij leek. "Montalcino," zei hij. Onze bestemming voor de volgende dag.

We konden kiezen uit verscheidene routes naar Montalcino. De langste was die over de Strada bianca (niet verharde wegen), maar was volgens de routebeschrijving nogal steil, zodat we de kortere weg kozen, slechts veertien kilometer, over hoofdwegen. Aangezien het zondag was, dachten we dat ze rustig zouden zijn. We vertrokken vroeg, toen de mist nog in de valleien hing. In het dichtbijgelegen Buonconvento, waar we stopten om de lunch te kopen, waren de voorbereidingen bezig voor het oogstfestival. De middeleeuwse hoofdstraat stond vol kraampjes, de dorpelingen waren op hun paasbest gekleed en de restaurantkeukens draaiden al op volle toeren. Nadat we voor Johnny een oude pop hadden gekocht van de beroemde ridder graaf Roger van Sicilië, fietsen we in zuidelijke richting langs de Via Cassia, die drukker was dan we hadden verwacht. Enkele kilometers verder, net voorbij de afslag naar Montalcino, kreeg Felix honger. Tegen die tijd was de mist opgetrokken en zagen we de stad: de vorige avond had ze heel dichtbij geleken, nu lag ze hoog boven ons en ver, ver weg.

Een uur later fietsen we nog steeds op de zachte hellingen en stapten we af op de steilere stukken. Felix sliep en Johnny klaagde over het gebrek aan ridderlijk amusement. Een half uur sliep Johnny op zijn beurt en waren wij het die klaagden: het was warm voor eind september en zo'n vijfhonderd meter hoogteverschil overwinnen op maar negen kilometer zou nog uren vergen. We lunchten bij een vijver, waar Johnny jacht maakte op harige schepseltjes die hem niet dichtbij genoeg lieten komen om ze te identificeren.

Na de lunch zetten we de klim verder, nog altijd met de zware massa van Montalcino hoog boven ons. De lucht rook zwaar naar rottende druiven en we begonnen te wensen dat we met de auto reisden, zoals de mensen die nieuwsgierig naar ons keken als ze ons passeerden.

Montalcino beloont al zijn bezoekers, maar na een douche en met schone kleren aan hadden we het gevoel dat wij het welkom echt hadden verdiend. De stad heeft een mooie renaissancearchitectuur, uit de tijd dat Siena overschaduwd werd door Firenze en de 16de-eeuwse Piccolimini samen met vele andere edelen uit Siena door de Porta Romana en langs de Via Cassia naar Montalcino vluchtten.

Johnny was in zijn sas met de prachtige vesting en deed de oorlog tussen Siena en Firenze nog een keertje over. Montalcino maakt een van de beroemdste Italiaanse wijnen, de Brunello. Hij wordt gemaakt van sangiovesedruiven en rijpt vijf tot zes jaar in eikenhouten vaten voor hij wordt gebotteld, is dik, lekker en verrassend sterk. We dronken in de middag een glas of twee en kregen een eerbiedwaardige fles bij het diner.

Na de zware klim naar Montalcino zag Sylvie er tegen op om met Felix te fietsen. Ook Johnny deserteerde opnieuw. Ik fietste dus weer solo en koos de lange route naar San Quiciro en ons volgende hotel. Het was negen kilometer bergafwaarts en ik bedacht hoeveel spijt Sylvie van haar beslissing zou hebben als ik haar die avond zag. Halfweg een lange, groene helling zag ik een oude man die zijn wijnstokken aan het verzorgen was en blij leek dat ik stopte. Hij vond het prima dat ik fietste - vroeger deed iedereen dat, herinnerde hij zich, en hij deed prompt zijn beklag over de bezoekers "die voorbijrazen in hun dure auto's, alsof het geen plezier is om Toscane rustig te bekijken". "Kom mee," stelde hij voor, terwijl hij me met een handgebaar duidelijk maakte dat er iets te drinken viel. Omdat het nog maar ochtend was en de kerk van Sant'Antimo niet ver meer lag, wees ik zijn aanbod af.

Kenners noemen Sant'Antimo een van de mooiste romaanse kerken van Italië. Je hoeft geen kenner te zijn om te zien dat ze een volmaakte ligging, heeft, in een vallei die omringd wordt door olijfbomen en steeneiken. Je merkt ook meteen dat het een oude kerk is - haar geschiedenis gaat 1200 jaar terug. En wie de kathedraal van Siena heeft bezocht, zal het adellijke blazoen op de pijlers herkennen: dit is nog steeds het gebied van de Piccolimini.

Ten zuiden van Montalcino werd het landschap ruiger. In de 13de eeuw was een groot deel van dit gebied begroeid met wouden en was landbouw er moeilijk. Het werd beheerst door een reeks kastelen en torens, waarvan er drie zijn overgebleven. Nadat we verscheidene heuvels en de mooie Orcia hadden overgestoken - in Monte Amiata - was het nog een heel eind rijden naar de bergkam met het Castiglioni (kasteel) en de toren van Rocca d'Orcia. Ik vond Sylvie in het hotel en die avond namen we een taxi - mijn beenspieren deden pijn van de geleverde inspanning - naar de derde toren van vroeger, Ripa d'Orcia, die nu een hotel herbergt (geen kinderen toegelaten) en een restaurant (wel kinderen toegelaten). Terwijl Johnny uitkeek naar ridders in de hoge, gewelfde eetzaal, genoot ik van het feit dat Ripa zelfs na 550 jaar nog steeds eigendom is van afstammelingen van de familie Piccolimini.

gopress

Copyright © 1998 Belga. Alle rechten voorbehouden

De rit van zestien kilometer naar het eindpunt van onze reis, Pienza, zou niet zwaar zijn. We hadden zelfs zin om te fietsen. We hadden echter geen rekening gehouden met het water dat die ochtend uit de hemel plensde, zodat we uiteindelijk de bus namen naar Pienza, een van de mooiste demonstraties van de macht en de stijl van de Piccolimini.

Toen Aeneas Silvio Piccolimini, de latere paus Pius II, hier in 1405 werd geboren, was het een onbeduidende vlek die Corsignano heette. Toen hij in 1462 overleed, had hij de onsterfelijke faam van het plaatsje verzekerd door het te verbouwen tot een modelstad van de Renaissance en door het een nieuwe naam te geven: Pienza, afgeleid van Pius.

Pienza is nog altijd een kleine stad, maar dan wel een buitengewone. Dankzij het bevel van Pius II dat de met het wapen van de Piccolimini getooide kathedraal nooit verbouwd mocht worden en het feit dat de familie tot in 1962 de scepter bleef zwaaien over de stad, toont Pienza een uniek beeld van de Renaissance en lijkt het heel sterk op de steden die op de wanden van de bibliotheek in Siena zijn geschilderd.

We brachten een paar dagen in het stadje door, nog altijd met het gevoel dat we door een prachtig schilderij wandelden en genietend van het trage ritme van de baby en van Johnny's ridderlijke enthousiasme. Fietsen hoefde niet meer... We hadden er vijf dagen over gedaan om van Siena in Pienza te geraken - langs de Via Cassia nauwelijks meer dan vijftig kilometer. Voor het laatst droegen we de slapende jongens van het restaurant naar het hotel. De buien waren voorbij, maar een fijn regentje hulde de droomstad van Piccolimini in een waas. Halverwege de hoofdstraat, voor de centrale piazza met zijn renaissancepaleis en zijn kathedraal, begonnen we te lachen over de waanzin van wat we hadden gedaan. "Niemand gaat fietsen met een baby van acht weken," zei ik. "We hebben in elk geval beweging gehad, mooie plekjes gezien en fantastisch gegeten," vond Sylvie. "De kinderen zijn tevreden... en het was leuker dan postnatale oefeningen."

PRAKTISCH

ERHEEN. Siena heeft geen luchthaven. Het dichtstbijzijnde vliegveld met regelmatige verbindingen is dat van Firenze. Er zijn goede trein- en busverbindingen tussen Firenze en Siena.

INFO. De Italiaanse Dienst voor Toerisme in Brussel (tel. 02 547 1154, fax 02 640 5603) heeft veel informatie over reizen in Toscane. Als u de reis zelf wilt plannen, kan u bij de Dienst voor Toerisme van Chanciano (tel. 00 39 578 69167 en 68648, fax 00 39 578 83277) een brochure krijgen met een reeks fietsroutes, onder meer naar enkele van de plaatsen die wij hebben bezocht (de vallei van Orcia en Pienza).

LUI? Als u deze landschappen wel wil zien maar geen zin heeft in fietsen, kan u een groot gedeelte van de route met de trein volgen. Er is een vaste lijn door de valleien van Arbia en Ombrone, van Siena naar Monte Antico, via Lucignano en Buonconvento. In de herfst rijdt een speciale trein (Treno Natura) vanuit Monte Antico door de vallei van de Orcia, onder Montalcino en terug naar Siena. Informatie krijgt u bij de plaatselijke toeristische dienst (tel. 00 39 577 241 254) of het treinstation (tel. 00 39 577 207 413).

Met Johnny achterop, op zoek naar ridders in Toscane. (Eigen foto)

(Foto Senepart)

De aanschaf van de picknick dreigt veel tijd in beslag te nemen, want hier is overal zo veel lekkers te vinden.

(Eigen foto)

Vertrekpunt Siena. Vanop de toren keken we uit over het golvende landschap... (Foto Senepart)

Sylvie Franquet

Copyright © 1998 De Persgroep Publishing. Alle rechten voorbehouden

Copyright © 1998 Belga. Alle rechten voorbehouden